

† MATIJA MAJAR.

Prihodnjega leta mine pol stoletja, odkar izhajajo »Novice«, ki so utemeljile slovenski preporod. Marsikaterega bojevnika smo videli, kakó je legel k večnemu počitku: Bleiweisa, Einspielerja, Kočvarja, Raiča, Trstenjaka, Cegnarja — možé, ki so čakali 60 do 70 let, ta čilo delaven, óni utrujen. Izmed preporoditeljev je sedaj preminil tudi stari bojevnik Matija Majar, daleč od domovine, toda podpiran po bratih Čehih. Videl je Moskvo, videl Rim, živel v zlati Pragi in umrl med krepkim národom češkim.

Matija Majar¹⁾ se je porodil dné 7. svečana 1809. leta v Goričah v ziljski dolini na Koroškem in bil posvečen v duhovnika leta 1838. Trudé se v mnogih službah, prišel je za kapelana k stolni cerkvi v Celovec, potem za župnika v Gorje in končno za župnika na Križno goro v Celovci. Zbolejší na očeh, preselil se je leta 1883. v Prago, kjer je umrl dné 31. maja srpana t. l.

Kakor na Einspielerja je vplival tudi na Majarja A. Slomšek, kateremu je za knjigo »Troje ljubeznivih otrok« (leta 1838.) priredil pripoved »Pavle Hrastovski« in za knjigo »Ponovilo potrebnih nauk za nedeljske šole na kmetih« (leta 1854.) uredil III. oddelek »Spisovanje listov«, to je navod, kakó je pisati javna pisma in listíne. Za to stroko je izdal še posebno knjižico: »Spisovnik za Slovence. Spisal Matija Majar. U Celovcu 1850. 8. 68. J. Leon.« Ta knjižica obseza obrazce za raznovrstna javna in zasebna pisma.

Šolske stvari so ga vedno zanimale; v članku »Učiliščne knjige slavenske« (»Slovenija« 1849., št. 6.—8.) priporoča, da bi rabila Slovincem zraven latinice tudi cirilica; Slovani naj bi imeli isto slovnico; takisto bodi uravnana čitanka (»Slov.« 1849., št. 103.). V tem zmislu je spisal tudi dve knjigi, izmed katerih je naslovljena prva: »Predpisi latinsko- in cirilsko-slavenski.« Spisal in na svétlo izdal Matija Majar. U Zlatnom Pragu léta 1849. Tisk B. Haase²⁾. Druga knjiga pa je »Slovnica za Slovence. Spisal in založil Matija Majar. U Ljubljani léta 1850.

¹⁾ Razlagova »Zora« 1852., J. Marn »Jezičnik« XXVI. str. 37.—40. »Slovan« 1884., str. 211., »Edinost« 1882., št. 72. Banket na čast slovenskemu pisatelju Matiju Majarju »Slovan« 1885., 311. J. pl Kleinmayr: »Matija Ziljski«. Črta iz sedanje zgodovine koroških Slovencev (dva podlistka v »Slov. Narodu« leta 1874.); »Spomin na ilirizem« (podlistek v »Slov. Narodu« 1876. leta); »Spomnimo se naših mož« (podlistek v »Edinosti« 1882. leta).

²⁾ Predgovor je ponatisnjen v »Sloveniji« leta 1849. str. 288.—296.

8. 51. J. Blaznik.« V predgovoru pravi, da uči ta slovnica takó govoriti in pisati, da bi jo lahko razumeli Slovenci, Hrvati in Srblji . . . ona uči govoriti po gosposko . . . po jugoslavjansko. O slovenskem slovstvu je pisal Majar dvakrat v »Sloveniji« (1849., str. 35.) in v »Novicah« (1857., str. 171.); popisal je »Učiteljsko skupščino v Žabnicah« na Koroškem. Ko so se v »Novicah« leta 1859. zbrali »Glasi o cesarskem ukazu, ki določujejo učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva«, zahteval je Majar v članku IX. (»Novice« 1859., str. 370.—371.) v srednjih šolah slovenščin kot učni jezik za krščanski nauk in zemljepis, v članku X. pa slovenščino kot učni jezik v bogoslovnih učiliščih, sósebnó za dogmatiko in morálo; društveni jezik slovenskih bogosloycev bodi slovenski. Ta članka je spisal v slovensko-hrvaški mešanici, za katero je gorel in živel vse svoje dni. Navedimo précej tú óne knjige, s katerimi je poskušal pot nadelati svojim idejam; te so: 1.) Pravila, kako izobraževati ilirsko narečje¹⁾ i u obče slavenski jezik. Spisal Matia Majar u Celovcu. U Ljubljani nat. J. Blaznik 1848. 8. V. 130 str. 2.) V širšem pomenu: Uzajemni Pravopis slavjanski, to je: Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska. Spisal i na světlo izdal Matija Majar Ziljski. V zlatnom Pragu 1865. 8. XIV. str. 237. — Zvezek I. 1863., II. 1864., III. 1865. Ta slovnica bi imela obsezati šest jednako urejenih slovníc slovanskih, namreč staroslovensko, rusko, hrvaško-srbsko, češko, poljsko in vzajemno slovansko; oziral se je tudi na druga slovanska narečja. Tvarina je razdeljena takó: I. O slavjanskem jeziku v obče. II. O pismě slavjanskem. III. O pravopisě uzajemnom. IV. O tvaroslovji. V. O skladnji slov. VI. O besědnji.

3.) Slavjan. Časnik slovstven i uzajemen za Slavjane književne i prosvětljene. Vreduje in na svitlo dava Matija Majar v Celovcě. God. I. 1873. 8. 160 str. — II. 1874., III. 1875. 180 str. —

Ves njegov duševni trud in vse žrtve, presezajoče njegove moči, niso pridobile privržencev njegovemu idealu — slovanski vzajemnosti — katero je že leta 1852. Razlag poslavljjal kot njegovo zvezdo vodnícó. Kolikor toliko sta s temi njegovimi naporí v zvezi knjigi:

1.) Sveta brata Ciril i Method, slavjanska apostola i osnovatelja slovstva slavjanskoga. Tisučletni spoměn na lěto 863. Spisal Matija Majar Ziljski. V Pragu 1864. 8. XI. 176 str. Druga krajša izdaja 32 let pozneje: Sveta brata Ciril in Metod slovanska apo-

¹⁾ Rano se je bil seznanil s Stankom Vrazom, katerega je podpiral z dopisi; »Kolo« ima njegov prvi »Dopis iz Kuruške« leta 1842.; dve leti pozneje »Vile; šta o njih pripoveda narod u Kuruškoj«; potopisna črtica »Putovanje po kotaru Goričkom, Mletačkom i Tarštjanskom« je priobčena v »Kolu« leta 1847.

stola.¹⁾ Spisal Matija Majar Ziljski, duhoven Krške škofije. V tisučletni spomin smrti sv. Metoda izdala in založila Družba sv. Mohora v Celovci. 1885. 8. 79 str. s 26 podobami. Knjižica ima dve dokladi.

O obče znani tvarini tega predmeta ni omeniti ničesar; razvidno je samó, da je v drugi knjigi opustil vzajemni jezik in se zopet poprijel slovensčine.

2.) Slovnica Ruska za Slovence. Spisal Matija Majar. Tisk. na Dunaju 1867. 8. 172 str. Založil G. Blaž, trgovec v Reki. Ker je knjiga najprej namenjena trgovcem, opravljen je slovniški del le na kratko, potem je 111 strani ruskega berila; končno so pridejana trgovska pisma, v trgovini obične besede in izrazi za denarje, mere in uteži, navadni na Ruskem. —

Zanimal se je Majar za vse pojave národnega življenja: izrazil je svoje veselje o delovanji »Novic« (»Nov.« 1844. str. 11., 12.; takisto »Novicam k novimu letu« 1845., »Slovenska želja«, Nov. 1846.), priporočal novi pravopis, pisal o Slovencih sploh (»Nov.« 1844., str. 136.—176.), izražal »Slovanske misli« (»Nov.« 1847. str. 2.—10.; 1848., str. 50.), želel, da bi se tudi vzgojila »Slovenska gospoda« (»Nov.« 1858., str. 195¹⁾). V članku »Slaveni in Nemci«²⁾ pravi, da ne sovraži Nemcev, da ni Rus, ne panslavist, da pa želi združenja vseh Slovanov in Slovencev posebe; vedno pa poudarja zlogo (»Slov.« 1848., št. 47.—48.). Gorkó mu je bilo srce za Slované na Turškem (»Nov.« 1856., str. 264.—285.), oziral se je blagohotno na Bosno in Hercegovino (»Nov.« 1858., str. 116.).

Neomejeno rodoljubje je vzbudilo plemenitemu Majarju tudi pevsko žilo; njegova je pesem »Slava, spevana svetima apostoloma slovanskima Cirilu in Metodu leta 1860. v veseli spomin nju apostolovanja leta 860., v cirilici in latinici« (»Nov.« 1860. str. 1.). V vzgled nam bodi tretja kitica:

»Slovane podučavala,
nebesa jim odpirala;
Oj sveti Ciril in Metod!
Nebesa jim odpirala.«

Petje in pesmi je sploh jako ljubil. »Visoki raji« je naslov sestavku, v katerem govori o najstarejših napevih slovanskih pod »lipoj zelenoj«³⁾ te visoke raje so dali rodoljubni Slovenci »zamuzicirati« tudi v Ljubljani;

¹⁾ O cerkvenem jeziku slavyanskem, »Nar.« 1879., št. 263.

²⁾ »Slov.« 1848., št. 2.—5.; združiti hoče Slovence in Hrvate (»Slov.« 1848., št. 13.—15.); blizu 25 let pozneje, govorčč »O jugoslavjanskej izjavi« (»Slovenec« 1871., št. 4.) želi že samó književnega združenja.

³⁾ V pretiranem rodoljubji vidi Majar 1500 let pred Kristusom v Mali Aziji Slované kot najprosvetljenejši národ, ki je vso omiko prinesel Grkom

ti brigiško- ali trojansko-slavjanski visoki raji »grejo«¹⁾ vrlo živahno in veselo. Nató navaja imena tistih žup in krajev, kjer so še v navadi ti visoki raji; on pre ima sto národnih pesenc nabranih in želí, da bi se izdale.¹⁾ Sam pa je izdal že davno prej knjigo z naslovom: »Pesmarica cerkvena, ali Svete Pesme, ki jih pojo ilirski Slovenci na Štajarskim, Krajnskim, Koroškim, Goriškim in Benatskim, in nekatere molitvice, litanije in svet križoven pot; zbral in na svetlo izdal Matija Majar, kaplan pri stolni cerkvi v Celovcu. L. 1846. Nat. in založil J. Leon. 12. XXVIII. 29 do 236.«²⁾ V tej pesmarici je jedna ilirska in dve češki pesmi poslovenjeni; pridejani so tudi napevi. Knjiga je povprek malo znana med Slovenci. Prijatelj pa je bil Majar petju vse žive dni, zakaj še leta 1879. gorko priporoča »Južno-slovjenske narodne popievke« (»Slov.« 1879., št. 138.).

Njega nasprotniki, ki so ga tolikokrat prestavili in tirali iz kraja v kraj, češ, da mu vender kdaj uničijo gorko rodoljubje, motili so se in delali uprav za razširjanje njega nazorov, zakaj kamorkoli je prišel, povsod je mladeniško-iskreno budil in širil ljubezen do domovine.

Vpliv na mlajši zarod, katerega je vzbujal na Koroškem, popiše nam izvestno kdo izmed njega osebnih prijateljev v kolédarčku »Družbe sv. Mohora«. Naglašal pa bi rad važnost njegovega navedenega spisa »Nekaj od Slovencev« v »Novicah« leta 1844., ker Majar prvi med Slovenci poudarja važnost národnih pesmij. Uvaževanje národnega blagá je odločilno vplivalo na prepород slovanskih in drugih národov v tem stoletji; navédel je tam vzglede lepih posvetnih in pobožnih národnih pesmij. To je večja zasluga nego hrepenenje in delovanje za vzajemni jezik, katerega ne more skovati nihče na svetu.

A. Kreml iz Štajerskega in Matija Majar iz Koroškega sta krepko segla Bleiweisu pod pazduho in širila duševni obzor »Novic«. —

Z Matijo Majarjem je prestalo býti jedno najplemenitejših src, kar jih je kdaj plamtelo za národ slovenski. Vse žive dni se je nenavadno požrtvovalno trudil za svoje nazore: izumiti za vse Slovane vzajemni jezik na podlagi njih narečij, in še v zadnjih časih, ko so se mu očí nekoliko izboljšale, izrekel je znancu iz Koroškega, da bode zopet izdajal — »Slovana«. Smrt je uničila njega načrte in osnove, ime pa ne mine národu slovenskemu, katerega je ljubil kakor malokdo. »Govorimo, pišimo, opominjmo se, da se bratovski ljubimo, akoravno jedni prebivamo na solnčni,

¹⁾ Nekov rokopis »Narodne pesmi«, nabrala Drobnič-Majar, hrani »Slov. Mat.« (»Letop.« 1887. str. 346.).

²⁾ Majar pravi, da jih je »tenko« zapisaval, kakor jih ljudje izgovarjajo; knjiga je naznanjena v »Nov.« 1846., str. 132.

drugi na senčni strani gore, akoravno živimo jedni na pravem drugi na levem bregu tekoče vode. Kdor ne ljubi, ostane v smerti — govori svet Janez — kdor sovraži svojega brata, je vbijavec.«¹⁾

Časten bodi spomin odličnemu pisatelju in rodoljubu Matiji Majarju!

Dr. K. Glaser.

¹⁾ M. Majar v »Nov.« 1844 »Nekaj od Slovencev.«

Književna poročila.

II.

Levstikovi zbrani spisi. Uredil Frančišek Levcc. I. in II. svezek. Poezije. Ljubljana. Ign. pl. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1891.¹⁾

(Dalje.)

Dobra tretjina vseh, skoro 450 številk obsezajočih poezij Levstikovih je takih, ki niso bile do sedaj še nikjer natisnjene. Res, da se nam ne odkriva v njih bistveno nova stran pesnikovega čustvovanja, res, da med njimi ni ravno mnogo umotvorov prve vrste, toda prav navadnih, malovrednih je tudi jako malo. Možno, da mnoge izmed teh poezij, katere je g. izdajatelj v »Kazalu« zabeležil z zvezdico, baš ne povečujejo pesnikove slave, možno, da bi jih Levstik sam ne bil nikoli dal med ljudi; vsaj večine njih ne vidimo v »Kazalu« opremljene z ležeče tiskano letnico 1876, kar nam svedoči, da jih Levstik sam ni odločil za izdajo svojih pesmij, katero je prirejal omenjenega leta: vendar je g. izdajatelj pogodil pravo, da jih je objavil vse ter uvrstil na priličnih mestih med druge že prej kjerkoli ti. skane pesmi. Po njih se nam šele prav jasno razodeva pesnikovo delovanje, zlasti oné nas takó rekoč uvajajo v pesnikovo delavnico. Zakaj pesnik jih v prvi vrsti ni namenil javnosti, ampak zlagal jih je samemu sebi in v mnogih izmed njih je gotovo slobodnejše dal duška svojim čustvom nego v ónih, ki se jih je bil odločil podati občinstvu in jih je, kakor je znano, pilil skrbneje nego katerikoli pesnik slovenski. Kolikor je g. izdajatelju pripuščala njegova razdelitev Levstikovih poezij, osno-

¹⁾ Obili službeni pôsi so ovirali g. prof. Bežka, da ni že v ó. št. nadaljeval svojega poročila.

Ured.

30*